

စာချုပ်ပါ သဘောတူညီချက်များကို လိုက်နာခြင်းမှ ကင်းလွတ်စေနိုင်သည့်
မမျှော်လင့်သောဖြစ်ရပ်များ (Force Majeure) နှင့် အခြားသော ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ကပ်ရောဂါ
ဖြစ်ပွားချိန် ကြုံတွေ့နိုင်သည့် ဥပဒေကြောင်းဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ
သယံဇာတအပေါ် မှီခိုနေရသည့် နိုင်ငံများအတွက် Glencore ကုမ္ပဏီနှင့် ဇမ်ဘီးယားနိုင်ငံအကြား
အငြင်းပွားမှုမှ သင်ခန်းစာများ

ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ကပ်ရောဂါသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသလို သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့်ကဏ္ဍအားလည်း အထိနာစေပါသည်။ ယခုဆိုလျှင် ရေနံဈေးများ အထိန်းအကွပ်မရှိ ကျဆင်းခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ သတ္တုအများစု၏ ဈေးနှုန်းများကလည်း ၂၀၂၀ ခုနှစ် ပထမသုံးလတွင် ထိုးစိုက်ကျဆင်းသွားခဲ့ပြီး တစ်နှစ်လုံး ဆက်လက် ဈေးညံ့နေဦးမည်ဟု မှန်းဆရသည်။ သယံဇာတထုတ်လုပ်သည့် ကုမ္ပဏီများမှာ ဝယ်လိုအားကျဆင်းမှုများ၊ ပစ္စည်းသယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်း နှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ခြင်း တို့တွင် ကြုံတွေ့ရသည့် အခက်အခဲများ၊ ထုတ်လုပ်သည့် ကဏ္ဍတစ်လျှောက် ကမောက်ကမ ဖြစ်နေသည့် အခြေအနေတို့ကြောင့် နိုင်ငံပေါင်း ၃၄ နိုင်ငံရှိ သတ္တုတွင်း ၂၆၅ ခုမှာ လုပ်ငန်းရပ်တန့်သွားခဲ့ပြီ ဖြစ်ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ ခက်ခဲသည့် အကြပ်အတည်းများကို နဖူးတွေ့၊ ခူးတွေ့ကြုံတွေ့ရသည့်အခါ သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ချုပ်ဆိုထားသည့် စာချုပ်များနှင့် ဥပဒေအရ လိုက်နာရမည့် အချက်များမှ ရှောင်လွှဲရန်၊ ဆိုင်းငံ့ရန်၊ သို့ ပြင်ဆင်ရန် ကြိုးစားနိုင်ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ကိုးကားနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်မျိုးမှာ force majeure ဟု အမည်ရသည့် "စာချုပ်ပါ သဘောတူညီချက်များကို လိုက်နာခြင်းမှ ကင်းလွတ်စေနိုင်သည့် မမျှော်လင့်သောဖြစ်ရပ်များ" ဖြစ်ပါသည်။ Force majeure ကိစ္စရပ်များတွင် လုပ်ငန်းတစ်ခုသည် မိမိတို့ စွမ်းဆောင်နိုင်သည့် ဘောင်ထက်ကျော်လွန်သည့် မျှော်လင့်မထားသော အတားအဆီး၊ အခက်အခဲများကြောင့် လိုက်နာရမည့် အချက်များအား မလိုက်နာနိုင်ပါက ထိုလုပ်ငန်းအား စာချုပ်အရ လိုက်နာရမည့်အချက်များမှ ကင်းလွတ်စေပါသည်။ နိုင်ငံအသီးသီး၏ ဥပဒေဖွဲ့စည်းပုံကို မူတည်၍ force majeure ဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအား ဥပဒေ၊ စာချုပ်စာတမ်း၊ သို့ နှစ်မျိုးစလုံးတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားနိုင်ပါသည်။ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် force majeure နှင့် အကျုံးဝင်သည့် အဖြစ်အပျက်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြလေ့ရှိပြီး ရန်သူမျိုးငါးပါးကဲ့သို့ မိမိထိန်းချုပ်နိုင်မှုမရှိသော ယေဘုယျကင်းလွတ်ခွင့်များလည်း ပါဝင်တတ်ပါသည်။ သို့သော် အင်္ဂလိပ်ဥပဒေတွင်မူ ဈေးနှုန်းကျဆင်း၍ လုပ်ငန်း၏ အမြတ်ထိခိုက်ခြင်းကို force majeure အနေဖြင့် အကျုံးမဝင်ပါ။ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များမှ ယခုကဲ့သို့ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ကပ်ရောဂါအား ရင်ဆိုင်နေရသည့်ကာလတွင် force majeure ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအပေါ် အစိုးရများ နှင့် ကုမ္ပဏီများ အနေဖြင့် ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနိုင်မည့် လမ်းညွှန်ချက်များအား ထုတ်ပြန်ထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။

ကုမ္ပဏီများမှ **force majeure** ကို မကိုးကားသည့်တိုင် အလားတူနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေ၊ သို့ စာချုပ်စာတမ်းတွင်ပါဝင်သော လိုက်နာရမည့် အချက်များကို ညှိနှိုင်းခြင်း၊ ဥပဒေမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ကို တောင်းဆိုခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

သယံဇာတအပေါ် မှီခိုနေရသည့်နိုင်ငံများရှိ အစိုးရများအနေဖြင့် ထိုကဲ့သို့ တောင်းဆိုချက်တို့တွင် အငိုက်မမိအောင် ပြင်ဆင်ထားဖို့ လိုအပ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ယခုကဲ့သို့ ကျန်းမာရေး နှင့် စီးပွားရေးအကြပ်အတည်းများအား တုံ့ပြန်ရန် ငွေအရေးတကြီးလိုနေသည့် အချိန်မျိုးတွင် ဖြစ်သည်။ မကြာသေးမီက Glencore ကုမ္ပဏီ နှင့် Zambia နိုင်ငံတို့အကြား သတ္တုတွင်းများပိတ်သိမ်းရေး အစီအစဉ်များအပေါ် ငြင်းခုံတင်းမာနေမှုတွင် အခြားအစိုးရများအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်နိုင်စေမည့် အသုံးဝင်သည့် သင်ခန်းစာအချို့ တွေ့ရပါသည်။

ဇမ်ဘီယာနိုင်ငံ နှင့် Glencore ကုမ္ပဏီတို့အကြား တင်းမာမှုများ

ဧပြီလအစောပိုင်းတွင် Glencore ၏ ကုမ္ပဏီခွဲဖြစ်သည့် ဇမ်ဘီယာနိုင်ငံရှိ မိုပါနီ ကြေးနီ ကုမ္ပဏီ (Mopani Copper Mines) မှ “ကြေးနီဈေးနှုန်းအလျင်အမြန်ကျဆင်းမှု [...] ကိုဗစ် ၁၉ ကပ်ရောဂါပျံ့နှံ့မှုနှင့်အတူ နိုင်ငံတကာ ခရီးသွားလာမှု၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး နှင့် သတ္တုထုတ်လုပ်သည့် ကဏ္ဍတစ်လျှောက် အရေးပေါ်အကန့်အသတ်များကြောင့် ထပ်မံကျဆင်းခဲ့သည့် ကြေးနီဈေးနှုန်း” ကို အကြောင်းပြု၍ သတ္တုထုတ်လုပ်ကွက်များ "ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်း" (ထုတ်လုပ်မှုရပ်နားခြင်း) [အစီအစဉ်အား ကြေညာခဲ့ပါသည်။](#) ထိုကြေညာချက်သည် **force majeure** ကို သတ်သတ်မှတ်မှတ် ကိုးကားထားခြင်း မရှိပါ။ ဇမ်ဘီယာနိုင်ငံ ဥပဒေအရ ကုမ္ပဏီများက **force majeure** မဟုတ်သည့် အခြားအကြောင်းပြချက်များဖြင့် ထုတ်လုပ်မှုရပ်နားလိုလျှင် အစိုးရအား ရက် ၉၀ ကြိုတင်အကြောင်းကြားပြီး သတ္တုတွင်းဝန်ကြီး၏ အတည်ပြုချက် ရရှိရန်သာ လိုအပ်ပါသည်။

သို့သော် ဇမ်ဘီယာသတ္တုတွင်းဝန်ကြီး၏ အဆိုအရ ကုမ္ပဏီသည် ထိုမတိုင်ခင်က **force majeure** ကို ကိုးကားခဲ့သည်။ ထုတ်လုပ်မှု ရပ်နားလိုက်ပါက အလုပ်အကိုင်ပေါင်း တစ်သောင်းတစ်ထောင်ကိုလည်း ထိခိုက်လာမည့်အတွက် သဘောမတူပါက ဝန်ကြီးက ပြောကြားခဲ့သည်။ လက်ရှိအခြေအနေသည် ကြေးနီဆက်လက်မတူးနိုင်သည့်တိုင်အောင် ဆိုးဝါးနေခြင်းမဟုတ်သောကြောင့် **force majeure** ဟုသတ်မှတ်ရန် အကြောင်းပြချက် မခိုင်လုံသလို မိုပါနီကုမ္ပဏီသည် ကြိုတင်အကြောင်းကြားရမည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အားလည်း လိုက်နာခဲ့ခြင်း မရှိဟုလည်း ဆိုပါသည်။

ဇမ်ဘီယာအစိုးရက မိုပါနီကုမ္ပဏီ၏ [လိုင်စင်များကို ပြန်လည်ရုတ်သိမ်းမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်သောကြောင့်](#) အငြင်းပွားမှု ပိုမိုပြင်းထန်ခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် ကုမ္ပဏီမှ [အလျှော့ပေးလိုက်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းပြန်စရန် သဘောတူခြင်း](#) နှင့် သတ္တုထုတ်လုပ်ကွက်များ "ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်း" ကိစ္စအတွက် [“ရက် ၉၀ ကြိုတင်အကြောင်းကြား”](#) ခဲ့ပါသည်။

လက်ရှိတွင်မူ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများသည် အကောင်းဘက်သို့ ဦးတည်လာသည်ဟု ထင်ရပါသည်။ မိုပါနီကုမ္ပဏီမှလည်း ကြိုတင်အကြောင်းကြားရသည့် ရက် ၉၀ ကာလအတွင်း ဖြေရှင်းနိုင်သည့်နည်းလမ်းများကို အစိုးရနှင့် ဆက်လက်ညှိနှိုင်းမည်ဟု ဆိုပါသည်။

သို့သော် အလားတူ စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်နေရသည့် အစိုးရများအနေဖြင့် အောက်ပါအချက်အလက်များအား သတိပြုရန်နှင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။

၁။ တွင်းထွက်သယံဇာတကဏ္ဍမှ သဘောတူစာချုပ်များ နှင့် ဥပဒေများအား ကြိုတင်၍ ပြန်လည်သုံးသပ်ပါ

အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် သဘောတူစာချုပ်များနှင့် ဥပဒေများအား ကြိုတင်ပြန်လည်သုံးသပ်ထားခြင်းဖြင့် *force majeure* နှင့် အခြားပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ကုမ္ပဏီများမှ ၎င်းတို့ကို အသုံးပြု၍ စာချုပ်၊ သို့ ဥပဒေကြောင်းအရ လိုက်နာရမည့် အချက်များအား ပြန်လည်ညှိနှိုင်းနိုင်ရန် တောင်းဆိုလာသည့်အခါ အတိမ်အနက်နှင့် လိုအပ်ချက်များကို နားလည်သဘော ပေါက်ပြီး ဖြစ်စေပါလိမ့်မည်။

Force majeure ကိစ္စရပ်များအား သုံးသပ်ရာတွင် အစိုးရအဖွဲ့သည် အောက်ပါအချက်များ ကို စေ့စေ့စပ်စပ် စစ်ဆေးသင့်ပါသည်။

- *Force majeure* ဟု အကျုံးဝင်နိုင်သည့် အခြေခံအကြောင်းအရာ၊ အဖြစ်အပျက်များ
- လျှော့ပေါ့ပေးခြင်း နှင့် ကြိုတင်အသိပေး အကြောင်းကြားခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ
- *Force majeure* ကင်းလွတ်ခွင့်တွင် ပါဝင်သည့် အချက်များ (လိုက်နာရမည့် အချက်များမှ ကွင်းလုံးကျွတ် လွတ်ပေးခြင်းလော၊ သို့မဟုတ် လိုက်နာရမည့် ကာလကို တိုးမြှင့်ပေးခြင်းလော)

Force majeure ဆိုင်ရာ ဖော်ပြချက်များတွင် ဒေသတွင်းကပ်ရောဂါ (epidemic) အကြောင်း သတ်သတ်မှတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း ရှိချင်မှ ရှိပါလိမ့်မည်။ ResourceContracts.org database ရှိ တွင်းထွက်သယံဇာတကဏ္ဍမှ ကုမ္ပဏီ-အစိုးရ စာချုပ်ပေါင်း ၂,၀၀၀ နီးပါးအနက် စာချုပ် ၃၀၀ ကျော်ကသာ ဒေသတွင်းကပ်ရောဂါ အကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ (မည်သည့်စာချုပ်တွင်မှ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ (pandemics) အကြောင်း ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားပါ။) သို့သော်လည်း စာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် အခြားအကျုံးဝင်နိုင်သည့် အသွားအလာ အကန့်အသတ်ခံရသည့် ကိစ္စများ၊ ရန်သူမျိုးငါးပါးကဲ့သို့ မိမိထိန်းချုပ်နိုင်မှုမရှိသော ယေဘုယျကင်းလွတ်ခွင့်များလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

မိုပါနီကုမ္ပဏီ နှင့် ဇမ်ဘီယာနိုင်ငံအကြား ချုပ်ဆိုထားသည့် [Mufulira-Nkana စာချုပ်ပါ force majeure](#) ရည်ညွှန်းချက်တွင်မူ ဒေသတွင်းကပ်ရောဂါနှင့် “ကုန်ကြမ်း၊ သို့ စက်ပစ္စည်း မရရှိနိုင်မှု” တို့ကို သတ်သတ်မှတ်မှတ် ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့တိုင်အောင် ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် စာချုပ်ပါအချက်များကို မလိုက်နာနိုင်ခြင်းသည် *force majeure* အဖြစ်အပျက် (ယခုကိစ္စတွင် ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ကပ်ရောဂါ)ကြောင့်

ဖြစ်မှသာ ကင်းလွတ်ခွင့်ရရှိမည်။ မိုပါနီကုမ္ပဏီမှ သတ္တုဈေးနှုန်းများ ကျဆင်းခြင်းနှင့် အခြားအချက်များကိုပါ ကိုးကားထားသည့်အတွက် ၎င်းတို့ **force majeure** ဟု ပြောဆိုရာတွင် ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ကပ်ရောဂါက အကြောင်းအရင်းအမြစ်စင်စစ် ဖြစ်မှဖြစ်သလားဆိုသည့်အချက်ကိုလည်း တပ်အပ်မပြောနိုင် ဖြစ်နေပါသည်။

ထို့ပြင် Mufulira-Nkana စာချုပ်၏ **force majeure** ဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်တွင် ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် “စာချုပ်အရ လိုက်နာရမည့် အချက်များမှ ပျက်ကွက်ခြင်းမရှိစေရန် ရည်ရွယ်ချက်ထား၍ လုပ်သင့်လုပ်ထိုက်သည့် ကြိုတင် အစီအမံများ၊ ဂရုပြုမှုများ၊ သင့်တော်သည့်အခြားနည်းလမ်းများ”ကို ဆောင်ရွက်ထားရန်လည်း လိုအပ်သည်ဟု ပြဌာန်းထားသည်။ Glencore ၏ အစိုးရထံသို့ နောက်ဆက်တွဲ [တင်ပြချက်ကို ထောက်ထားခြင်းဖြင့်](#) ကုမ္ပဏီသည် လုပ်ငန်းများ ရပ်နားမည်ဟု ကနဦးထုတ်ပြန်သည့်အချိန်တွင် အခြားနည်းလမ်းများကို စေ့စေ့ငှာ လေ့လာထားခြင်းမရှိကြောင်း ယူဆနိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် အစိုးရအနေဖြင့် **force majeure** ကိစ္စရပ်များတွင် ဒေသတွင်းကပ်ရောဂါ၊ သို့ အခြား အလားတူ အခြေအနေများဟု ဆိုရုံမျှဖြင့် တစ်ခန်းရပ်သွားစရာမလိုကြောင်း သတိပြုသင့်ပါသည်။ စာချုပ်တွင် **force majeure** ဖြစ်စေသည့် အကြောင်းရင်းခံ၊ လျှော့ပေါ့ပေးသည့် ပြဌာန်းချက်များကို မည်သို့ ဖော်ပြထားသည်ဆိုသည့် အချက်မှာ အခရာဖြစ်ပါသည်။

ယင်းကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မကြာသေးမီက ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အင်္ဂလိပ် ဥပဒေစီရင်ချက်တစ်ခုက ဗဟုသုတရစေပါသည်။ [Seadrill Ghana Operations Ltd နှင့် Tullow Ghana Ltd](#) တို့ တရားရင်ဆိုင်ချက်တွင် Tullow ကုမ္ပဏီသည် Seadrill ကုမ္ပဏီနှင့် ချုပ်ဆိုထားသည့် ရေနံတူးဖော်မှုလုပ်ငန်း ပျက်ကွက်ခြင်းအတွက် **force majeure** ဖြစ်ရပ်ကို ကိုးကားခွင့်မရှိကြောင်း တရားရုံးက ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပျက်ကွက်မှုအတွက် Tullow ကိုးကားသော အချက်သည် တစ်ခုတည်းသော အကြောင်းရင်း မဟုတ်ပါ။ အခြားအချက်အလက်များစွာလည်း ရှိနေသည်။ ထို့အပြင် Tullow ကုမ္ပဏီ အနေဖြင့် **force majeure** ဖြစ်ရပ်မှ တိမ်းရှောင်နိုင်ရန် “ထိုက်သင့်သော ကြိုးစားအားထုတ်မှုများ” (ဥပမာ အကျိုးအမြတ် နည်းပါးသော်လည်း ကျန်ရှိသည့်လုပ်ကွက်များတွင် ဆက်လက်တူးဖော်ခြင်း) ကိုလည်း ဆောင်ရွက်ထားခြင်းမရှိခဲ့ပါ။

ထို့ပြင် အစိုးရအနေဖြင့် သဘောတူစာချုပ်များနှင့် ဥပဒေများပါ **force majeure** ကိစ္စရပ်များအပြင် အခြားဖြစ်နိုင်သည့် အခြေအနေများကိုပါ စိစစ်ထားသင့်ပါသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မိုပါနီကုမ္ပဏီ၏ ထုတ်ပြန်ချက်တွင် **force majeure ကို** အတိအလင်း ကိုးကားထားခြင်း မရှိပါ။ စာချုပ်အရဆိုလျှင်လည်း ဇမ်ဘီယာသတ္တုတွင်း နှင့် သတ္တုအက်ဥပဒေအရ ထုတ်လုပ်မှုရပ်ဆိုင်းလိုပါက ညွှန်းဆိုနိုင်သော အခြားအချက်များရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရနှင့် ဆွေးနွေးရာတွင် ထိုအချက်များကို အသုံးပြုဆွေးနွေးခွင့် ရှိပါသည် (သို့သော် အသုံးမပြုခဲ့ပါ)။

ထို့ကြောင့် အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် ကုမ္ပဏီများသည် *force majeure* အပြင် စာချုပ်ထဲရှိ အခြားအခွင့်အရေးများ၊ သို့ ဥပဒေကြောင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း မျှော်မှန်းထားသင့်ပါသည်။ ဥပမာ လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုကို ထိခိုက်စေသည့် အပြောင်းအလဲများအပေါ် မူတည်ပြီး သက်တမ်းတိုးပေးခြင်း၊ ပြန်လည်ညှိနှိုင်းခြင်း ခွင့်ပြုစေနိုင်သည့် စာချုပ်ထဲရှိ အချက်များအား ပြန်လည်သုံးသပ်ထားသင့်ပါသည်။

မကြာသေးမီက [ရေနံထုတ်လုပ်သည့် နိုင်ငံအချင်းချင်းအကြား ဆွေးနွေးဖလှယ်မှုဝေသည့် စီမံချက်၏ \(New Producers Group Project\)](#) ဆွေးနွေးပွဲ၌ *force majeure* အကြောင်း ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံပိုင်ရေနံကုမ္ပဏီတစ်ခု၏ အရာရှိချုပ်မှ ၎င်းတို့သည် တွင်းထွက်သယံဇာတကဏ္ဍရှိ လက်ရှိစာချုပ်များအား စေ့စပ်စပ် လေ့လာဆန်းစစ်နေသလို အစိုးရ၏ တုံ့ပြန်ချက်များကိုလည်း ပြင်ဆင်လျက်ရှိကြောင်း မျှဝေခဲ့ပါသည်။

၂။ ဥပဒေကြောင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှ သွေဖယ်ဆောင်ရွက်ခွင့် တောင်းဆိုမှုအား ဂရုပြုပါ

တွင်းထွက်သယံဇာတကဏ္ဍရှိ ကုမ္ပဏီများသည် အလုပ်မဖြစ်သည့်အတွက် အခြားနည်းလမ်းများ ရှာဖွေရာတွင် ဥပဒေမှ သွေဖယ်ဆောင်ရွက်မှုအမျိုးမျိုး၊ သို့ ဥပဒေမှ ကင်းလွတ်ခွင့်များကို ရရှိရန် ကြိုးပမ်းနိုင်ကြောင်း အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် သတိပြုသင့်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ တောင်းဆိုချက်များကို သတိထား၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသင့်ပါသည်။

မိုပါနီကုမ္ပဏီသည် အစိုးရထံမှ အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်၊ အထူးသဖြင့် တန်ဖိုးထပ်ဖြည့်ခွန် (value-added tax) နှင့်စပ်လျဉ်း၍ တောင်းဆိုထားကြောင်း မော်ဘီယာသတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာနက [ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ မော်ဘီယာ သတ္တုထုတ်လုပ်ငန်းရှင်များအဖွဲ့](#) ကလည်း မိုပါနီကုမ္ပဏီနှင့် အငြင်းပွားမှုအား ကိုးကား၍ မိမိတို့ကဏ္ဍ စီးပွားရေး ကပ်ဆိုက်နေပြီး "ဒုက္ခပင်လယ်ဝေနေသည်"ဟု ဆိုကာ အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်ရရန် အစိုးရအား တောင်းဆိုထားပါသည်။

[ကိုလံဘီယာနိုင်ငံရှိ](#) ကိုလံဘီယာသတ္တုအသင်း ဥက္ကဋ္ဌအပါအဝင် စီးပွားရေးခေါင်းဆောင် ၂၅ ယောက်သည် နိုင်ငံတော်သမ္မတထံသို့ [လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား လွယ်ကူရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်ဖြေလျှော့ပေးရန်](#) တောင်းဆိုထားပါသည်။ ဓါတ်သတ္တုခွန်၊ ဒေသခံ ဌာနတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲများ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာ လိုင်စင်များ ရရှိရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် [ထိုပေးစာကို ဝေဖန်သူများ](#) ကမူ လုပ်ငန်းရှင်များသည် ၂၀၁၄ခုနှစ်ကတည်းက ချညှိနဲ့နေပြီးဖြစ်သည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများအား ထပ်မံအားနည်းသွားစေရန် ကပ်ရောဂါကို အကြောင်းပြ ယိုးမယ်ဖွဲ့ နေသည်ဟု စိုးရိမ်လျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် ထိုအုပ်စုတွင်ပါသည့် အချို့စီးပွားရေးခေါင်းဆောင်များ ရထားသည့် လိုင်စင်များသည် ဆိုင်းငံ့ထားခြင်းဖြစ်ပြီး လုပ်ငန်းစနစ်ကလည်း နှစ်အတော်ကြာ လိုသေးသဖြင့် ကပ်ရောဂါကြောင့် အခက်အခဲဖြစ်လာခြင်းဖြစ်သည့်အတွက် ဖြေလျှော့ခိုင်းခြင်းဖြစ်ပါသည်ဆိုသည့် အချက်မှာ ယုတ္တိမရှိပါဟု ထောက်ပြနေကြသည်။

ထိုတောင်းဆိုချက်များကို မည်သို့တုံ့ပြန်မည်ဟု သုံးသပ်ရာတွင် အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် သတ္တုကဏ္ဍ၏ လက်ရှိရည်ရွယ်ချက်များကို အခြေခံ၍ အောက်ပါအချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ပါသည်။

- နိုင်ငံစီးပွားရေးအပေါ် ယေဘုယျအရေးပါမှု
- နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ သို့ ဒေသအဆင့်တွင် သက်ဆိုင်ရာစီမံကိန်းများ၏ စီးပွားရေးအရ အရေးပါမှု
- စီမံကိန်းများ ရောက်ရှိနေသည့် အဆင့် (ဥပမာ - စမ်းသပ်ရှာဖွေခြင်း၊ တူးဖော်ရန် စတင်ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ထုတ်လုပ်တူးဖော်ခြင်း)
- အစိုးရ၏ ယင်းကဏ္ဍမှ အလိုအပ်ဆုံးအရာ (အခွန်ဘဏ္ဍာ၊ လုပ်သားများ အလုပ်မြဲရေး၊ သို့မဟုတ် နှစ်မျိုးစလုံး)

သယံဇာတကဏ္ဍ လုပ်ငန်းများမှ တောင်းဆိုသည့် အချက်များသည် အမှန်တကယ် လက်ငင်း အကျိုးကျေးဇူး ပေးနိုင်ခြေ ရှိ၊ မရှိ၊ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ကပ်ရောဂါ ပြီးဆုံးချိန်တွင် ရေရှည်ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိ၊ မရှိကိုလည်း အစိုးရအနေဖြင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် [အခွန်သက်သာခွင့်ပေးခြင်း](#) နှင့် စပ်လျဉ်း၍ [ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များမှ သတိပေးချက်တော်တော်များများ](#)ကိုလည်း ထုတ်ပြန်ထားပြီး ဖြစ်သည်။

၃။ မူဝါဒပိုင်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ချမှတ်ပါ

အစိုးရအရာရှိများအနေဖြင့် ကုမ္ပဏီများအား ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးမည့် အချက်သည် ဥပဒေပါ၊ စာချုပ်ပါ အချက်များနှင့် သွေဖယ်နေသည်ဆိုပါက ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ချမှတ်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ယင်းကင်းလွတ်ခွင့်များသည် နိုင်ငံ၏ အကျိုးစီးပွားကို ဦးစားပေးပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်းနှင့် [အဂတိလိုက်စားမှု](#) ဖြစ်နိုင်ခြေများကိုလည်း ရှောင်တိမ်းပြီးဖြစ်ကြောင်း အများပြည်သူသို့ အာမခံပြီးဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

အစိုးရများမှ သယံဇာတထုတ်လုပ်သည့် ကုမ္ပဏီများအတွက် ဖြေလျော့ပေးသည့် သက်သာခွင့်များကို အသေးစိတ်ထုတ်ပြန်သင့်ပြီး အောက်ပါအချက်တို့ ပါဝင်သင့်ပါသည်။

- ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော စာချုပ်များ၊ ဥပဒေများ၊ အမိန့်များ၊ သို့ သက်သာခွင့်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ ပါဝင်သည့် အခြားစာရွက်စာတမ်းများ အပြည့်အစုံ
- သက်သာ/ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်းသည် ကဏ္ဍတစ်ရပ်လုံးအတွက် မဟုတ်လျှင် ထိုအခွင့်အရေးများကို တောင်းဆိုသည့်၊ ရရှိသည့် ကုမ္ပဏီများနှင့် စီမံကိန်း၏ အမည်
- သက်သာ/ ကင်းလွတ်ခွင့် ပေးရန် ဆုံးဖြတ်ရသည့် အကြောင်းရင်း
- သက်သာ/ ကင်းလွတ်ခွင့် ကြာချိန် ခန့်မှန်းကာလ (ကုန်ဆုံးရက်အား အတိအကျမသိလျှင်ပင် အစိုးရအနေဖြင့် ပြောင်းလဲနေသည့်အခြေအနေအား အများပြည်သူသို့ ဆက်လက်သတင်းထုတ်ပြန်ရန်)

ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ် ကပ်ရောဂါကြောင့် သယံဇာတကဏ္ဍတွင် စီးပွားရေးအထိနာကြသည့် အလျောက် ကုမ္ပဏီများစွာ၏ သက်သာခွင့် တောင်းဆိုမှုအမျိုးမျိုးကို အစိုးရအနေဖြင့် ကြုံတွေ့ရပါလိမ့်မည်။ သယံဇာတအပေါ်မှီခိုနေရသော အစိုးရများသည် ထိုတောင်းဆိုချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကြိုတင်မပြင်ဆင်ဘဲ ခံစစ်ဘက်မှ ကစားရသည့် အခြေအနေကို ထိုင်စောင့်ရန် တတ်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ အစိုးရများသည် ၎င်းတို့၏ နည်းဗျူဟာများကို စနစ်တကျ ကြိုတင်ပြင်ဆင်၍ ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ကုမ္ပဏီများနှင့် တရားတဘောင် အငြင်းပွားမှုများ၊ ဆင်ခြင်မှုနည်းသော သက်သာကင်းလွတ်ခွင့်များကြောင့် နိုင်ငံ၏ အကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်စေမည့် အဖြစ်မှ ရှောင်လွှဲနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

[Nicola Woodroffe](#) သည် သယံဇာတစီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ မူဝါဒရေးရာအကြံပေးအဖွဲ့ (Natural Resource Governance Institute, NRGi) ၏ Senior Legal Analyst ဖြစ်ပါသည်။